

з погляду постмодерністської естетики, торкаючись таких аспектів, як ідеологія споживання, простір, релігія та національність. Ендрю Тейт має рацію, стверджуючи, що нарративні стратегії у романі «Покоління Ікс» слугують засобом творення ідентичності та формування спільноти [6]. Відтак наприкінці ХХ століття була здійснена спроба вийти за межі усталених трактувань творчості Дугласа Коупленда та запропонувати нову інтерпретацію його романів у зв'язку з поглибленим інтересом науковців до дискурсу національної ідентичності у літературі постколоніальних країн [4, 19].

Отже, творчість англоканадського письменника Дугласа Коупленда характеризується генераційною тематикою, яка яскраво презентована у його перших романах. Водночас спостерігається пошук ідентичності, який виражається у романах через нарративні стратегії.

Список використаної літератури:

1. Гагаев А., Гагаев П. Художественный текст как культурно-исторический феномен. Теория и практика прочтения. М.: Флинта: Наука, 2002. – 184 с.
2. Кормильцев И. Поколение Икс: последнее поколение? / Илья Кормильцев // Иностранная литература. – 1988. – № 3. – С. 226-228.
3. Кузнецов К. В. Доминанты поколенческой проблематики современной русской литературы: на материале романа “Generation ‘П’ ” В. Пелевина в актуальном контексте “Generation X” Д. Коупленда: дис. на здобуття ступеня канд. філолог. наук: спец. 10.01.01 / Кузнецов Кирилл Вячеславович. – Вологда, 2008. – 191 с.
4. Заїковська О. М. Творчість Дугласа Коупленда: дискурс національної ідентичності. – Дис. канд. наук: 10.01.04., НАН України, Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка. – Київ, 2014. – С. 17– 19.
5. Полішко Н. Є. Роман Д. Коупленда “Покоління Х” як відображення нових художніх тенденцій в американській літературі кінця ХХ століття: автореф. дис. ...канд. філолог. наук: спец. 10.01.04. «Література зарубіжних країн» / Наталія Полішко ; Дніпропет. нац. ун-т. – Д., 2004. – С. 1– 5.
6. Tate A. Now Here is My Secret: Ritual and Epiphany in Douglas Coupland’s Fiction / Andrew Tate // Literature and Theology. – № 16.3. – 2002. – P. 326– 380.
7. Tate A. Douglas Coupland / Andrew Tate. – Manchester: Manchester University Press, 2007. – 188 p.

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент О.М. Заїковська

ЛЮБОВНА І МАТРИМОНІАЛЬНА ТЕМИ У ТВОРЧОСТІ ЕМІЛЯ ЗОЛЯ

А. В. Обіденко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

У французькій літературі, як, ймовірно, ні в одній іншій, тема любові посідає особливе місце: з самих витоків французького роману до наших днів вона є однією з центральних у творах багатьох письменників. Інститут сім'ї теж не обійдений увагою, а що стосується ХІХ ст., то, швидше за все, тільки англійці могли змагатися з французькими письменниками в розробці даної теми, найбільш яскраво представленої в «Людської комедії» Бальзака.

Еміль Золя відвів у своїх творах особливе місце взаєминам чоловіка і жінки, ретельно і послідовно намагаючись розібратися в питаннях, пов'язаних з недосконалістю інституту сім'ї, вбачаючи в його реформуванні основний крок до перебудови всього суспільства. Певно, жоден інший письменник так завзято й енергійно не займався подібними проблемами [3, 158]. Їм, прямо чи побічно, підпорядковані не тільки твори циклу «Ругон-Маккари», який, як відомо, організований навколо долі кількох поколінь двох гілок однієї сім'ї, але практично майже всі романи французького класика.

Актуальність обраної теми визначається необхідністю переоцінки і значного коректування стереотипів, сформованих по відношенню до творчості Золя — на рівні як світогляду, так і поетики. Це стосується, в першу чергу, художнього втілення у його спадщині таких важливих для письменника тем, як любов і шлюб. Необхідність розглянути їх роль і місце у творах Золя не тільки в руслі певного історичного контексту соціальних питань або у чисто фізіологічному аспекті, а й у загальнолюдському морально-етичному їх змісті є метою даної роботи. Сьогодні Золя найбільше приваблює своїми прагненнями до пошуку гармонії, тобто тими сторонами своєї творчості, що не підвладні часові.

Слід підкреслити, що проблема стосунків чоловіка і жінки у творчості автора «Ругон-Маккари» у західних дослідників трактується, головним чином, в психоаналітичному ключі, любов зводиться до фізіологізму, поведінка персонажів підводиться під певні схеми. Так, в монографіях Ж. Борі твори Золя аналізуються у безпосередньому зв'язку з працями Фрейда. Французький філолог вважає, що «в процесі читання романів Золя мимоволі виникає сумнів у тому, що авторство комплексу Едіпа належить Фрейду» [2, 58].

Одним з пріоритетних напрямків зарубіжного вивчення творчості Золя на сучасному етапі є «нове прочитання» його романів. Зарубіжні критики прагнуть відійти від традиційних оцінок натуралізму, виявити складність і полісемічність натуралістичного тексту. У значній кількості робіт твори романіста аналізуються з позицій «міфологічної критики», проводиться пошук єдиної міфопоетичної основи творчості письменника. Відзначається вплив на творчість Е. Золя романтиків і виявляється наявність романтичних тенденцій у його творах.

Проблеми взаємин між чоловіком і жінкою торкається у своїй монографії К. Беккер. Літературознавець за допомогою аналізу системи художніх засобів автора «Ругон-Маккари» відзначає характерний для натуралізму інтерес до автономних фізіологічних процесів, що відбуваються в організмі, включаючи етап зародження сексуальності у підлітків. На прикладі роману «Нана» К. Беккер, зокрема, викриває всесильну владу сексуального інстинкту, під впливом якого перебувають усі чоловічі персонажі твору. А Ф. Амон у монографії, присвяченій системі персонажів в «Ругон-Маккари», ставить питання про роль статевих відмінностей героїв Золя в побудові сюжетних ліній твору, любовних інтриг [3, 315]. На думку філолога, чітко виражені або сублімовані статеві ознаки індивідуумів, які населяють романи французького письменника, є своєрідним двигуном творів, виправдовують наявність симпатій і антипатій у персонажів, регулюють взаємовідносини між ними.

Розмірковуючи про кохання і шлюб у листах, публіцистичних роботах, замислюючись про причини дисгармонії у взаєминах статей, Золя шукав можливості усунення цих причин. Він виступав проти полігамного способу життя сучасних юнаків і проголошував ідеалом кохання до єдиної жінки. З іншого боку, і у дівчини, на його думку, має формуватися почуття до єдиного чоловіка. Золя ставив на перше місце взаєморозуміння і співпрацю як заставу рівних і тривалих відносин і оспівував дітонародження як найважливішу функцію людського роду.

Публіцистичні роботи письменника, його епістолярна спадщина свідчать про те, що концепція любові і шлюбу Золя-мислителя істотно не змінювалася. У художніх творах, навпаки, спостерігається еволюція Золя-романіста, що пройшов шлях від зображення «хвороб» людських взаємин до опису гармонійних союзів [4, 53]. Першу половину творчості Золя (до роману «Дамське щастя») справедливо назвати «твердженням через заперечення», оскільки вся естетика творів даного етапу

спрямована на акцентування негативного і потворного в стосунках між чоловіком і жінкою. Однак подібний культ потворного має глибоко моральні цілі. У другій «половині» творчості, особливо в романах останнього циклу «Чотири Євангелія» експліцитно відстоюються ідеї письменника, затверджується ідеал «правильної» (з точки зору романіста) сім'ї.

Важливо, що в натуралістичних романах («Тереза Ракен», зокрема), в яких поведінка персонажів ставиться автором в залежність від їх фізіології, зникають елементи «пустощів», які часто зустрічаються в еротичній літературі. Оповідання про чуттєві сторони відносин ведеться з науковою неупередженістю. При цьому підкреслюється патологічна природа любові, заснована виключно на фізіологічній прихильності. До роману «Дамське щастя» у творчості Золя переважають описи дисгармонійних взаємин, акцент робиться на владу тваринного інстинкту над людиною.

Традиційною в поглядах письменника є критика існуючого матримоніального союзу, що бере свій початок в працях Руссо і яскраво засвідчується в творчості романтиків (зокрема, у Жорж Санд) і реалістів (Бальзак, Флобер, Мопассан та ін.). Малюючи традиційні матримоніальні союзи, Золя з натуралістичної неупередженістю змальовує в гіперболізованому вигляді душевні і фізичні вади подружжя, «патологічну» основу відносин, наполягає на відсутності взаємних почуттів партнерів [1, 428]. Важливо, що Золя спочатку заперечував існування любові в традиційному шлюбі, при цьому він виключав взаємне почуття з причин подружньої зради. Більшість жінок у романах автора «Ругон-Маккари» не відчувають ніжних почуттів до чоловіків, але і до зради їх штовхають примхливість, пристрасть до грошей, темперамент, а не любов.

У романах останніх циклів письменник дозволяє собі «стрибок в мрію» (як він сам це називає) і у творах серії «Чотири Євангелія» втілює юнацькі ідеї про торжество сімейного союзу, заснованого на любові. Золя, таким чином, висловлюється проти влади «сліпого інстинкту», описаного натуралістами, але також і засуджує «безтілесну» любов багатьох романтиків [4, 63].

Говорячи про проблеми сучасного йому соціуму, Золя називав їх хворобами, а завдання романіста вбачав у тому, щоб розкривати виразки і лікувати їх [2, 56]. Знаменно, що одним з основних засобів лікування суспільства, на думку письменника, є любов. Його концепція любові характеризується тим, що, на відміну від багатьох романтиків і реалістів, що протиставляли вільну любов існуючим матримоніальним союзам, романіст наполягає на поєднанні понять «любов» і «шлюб». Для нього сім'я – місце, де зустрічаються і об'єднуються любов і законний порядок. Саме почуття надає єдності сімейному союзу, забезпечує умови гармонійного співіснування індивідуумів.

Список використаної літератури:

1. Андреев Л.Г. Золя и натурализм / Л.Г. Андреев // Зарубежная литература XX века. / Под ред. Л.Г. Андреева. – М.: Высш. шк., 1987. – С. 421–430.
2. Никитина И.М. Особенности реализма Золя и жанровая поэтика романов цикла "Ругон-Маккары" / И.М. Никитина // Проблемы метода и поэтики в зарубежных литературах XIX-XX веков. – Пермь: Библи-огр, 1985. – С. 56–66.
3. Трыков В.П. Золя, Эмиль / В.П. Трыков // Зарубежные писатели. Биобиблиогр. слов / Под ред. Н.П. Михальской. – М.: Просвещение: Учеб. лит., 1997. – 476 с.
4. Юльметова С.Ф. Новаторство Эмиля Золя: Учеб. пособие / С.Ф. Юльметова / Башк. гос. ун-т им. 40-летия Октября. Уфа, 1988. – 80 с.

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І. В. Богданова